

Шаповалова Е. О. К вопросу об эквивалентной передаче фразеологизмов с именами собственными // Вестник Челябинского государственного университета. 2012. № 20 (274). Вып. 67. С. 151 – 153.

Пашинська Людмила Михайлівна,
доцент кафедри української філології та
славістики Київського національного
лінгвістичного університету, кандидат
філологічних наук, доцент
Школа Галина Миколаївна,
доцент кафедри української філології та
славістики Київського національного
лінгвістичного університету, кандидат
філологічних наук, доцент

НОРМАТИВНЕ ВЖИВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ У ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ

Важливість питань, які висвітлюються у юридичній сфері, вимагає від фахівця чіткого, точного і логічного викладу думок, чого можна досягти за допомогою нормативного вживання прийменників.

Прийменник як службова частина мови виконує надзвичайно важливу роль в усному та писемному мовленні, адже за допомогою прийменників не лише виражаються відношення між предметами і діями чи ознаками, а й висловлюються найрізноманітніші думки, що в свою чергу сприяє і розвитку мислення.

У практиці мовлення юристів нерідко спостерігаються порушення норм у вживанні прийменникових конструкцій під впливом помилкових аналогій, калькувань із російської мови. Тому у нашій розвідці розглянемо найпоширеніші випадки літературних вживань прийменників у юридичній сфері:

прийменник по вживають з іменниками, займенниками, числівниками, коли конструкції виражають часові, об'єктні, кількісні, просторові відношення: належить по праву, доповідь по суті, наказ по університету, по вісім осіб, по десять разів, відповідали по черзі, відпочивали по обіді, кожному по документу (неправильні конструкції: жити по закону, комітет по нагляду, прийти по питанню, відвідати по справах служби, помилитися по незнанню, закон по врегулюванню, висновок по легалізації, надіслати по пошті (треба: жити за законом, комітет з нагляду, прийти у питанні, відвідати у службових справах, помилитися через незнання, закон щодо врегулювання, висновок щодо легалізації, надіслати поштою).

Прийменник по вживають із конкретними значеннями лише у знахідному і місцевому відмінках;

конструкції з прийменником при вказують на близькість до якогось предмета або належність до певного складу, до когось: комісія при Президентові, при мені, при Політехніці, при війську, при школі (неправильні конструкції: при прийнятті рішень, при всій скруті, при розгляді питання, при яких умовах (треба: ухвалюючи рішення, хоч яка скрута, розглядаючи питання, за яких умов). Прийменник при вживається з місцевим відмінком;

конструкції з прийменником за вказують на предмет чи місце, за межі яких спрямована дія, час, умову, причину чи спосіб дії, призначення особи чи речі, те, відповідно до чого відбувається дія: діяти за правилами, жити за законом, продавати за ціною, за таких реалій, сприйняти за правду, жити за совістю, за спеціальністю, за звичаєм, за редакцією, за два кроки, за місяць (неправильні конструкції: за свідченням, дзвонити за телефоном, за яким правом, оплатити за проїзд, доглядати за хворим (треба: як свідчать, дзвонити на телефон, яким правом, оплатити проїзд, доглядати хворого). Значення умови, що дасть змогу чогось досягти, що-небудь здобути виражають прийменниково-іменникові форми за сприяння, за втручання, за регулювання, за участі (помилкові варіанти: за сприянням, за втручанням, за регулюванням, за участю), напр.: За втручання органів правосуддя атаки рейдерів вдасться відбити; За реагування органів контролю на звернення установ помилок у бухгалтерському обліку не буде;

конструкції з прийменником на вживаються, коли йдеться про призначення чогось на конкретні речі: шухляда на папери, шафа на книжки, рецензія на посібник. Нормативними є конструкції на запит адвоката, на розгляд суду, звернутися на адресу, надіслати на адресу, називати на прізвище, на виклик, на вимогу, на запрошення, на виплат, на захист, на прохання, на пропозицію, на згадку. У звітній документації та інформаційних матеріалах для визначення моменту, що на нього припадає, поширюється результат певної дії або стану використовують прийменник станом на [2, с. 64], інший похідний прийменник за станом на є буквальним перекладом російського по состоянию на, тому його не можна вживати в українській мові, пор.: Основні державні соціальні гарантії станом на 01 листопада 2021 року;

з допомогою прийменника з визначають початкову календарну дату чинності наказу, постанови, указу, розпорядження тощо, напр.: Зарахувати з 10 квітня 2021 року; Звільнити з посади з 15 травня 2021 року. Коли ж визначаються початкова і кінцева календарні дати, тобто

певний період часу, прийменник з вживають у парі з прийменником до (рідше по), пор.: Встановити карантин із 20 жовтня до 20 листопада 2021 року; Термін дії угоди з 07 січня до 07 вересня 2021 року. Прийменники до і по визначають кінцеву календарну дату чинності чи виконання чогось, проте різняться сферами використання: до закріпленій за офіційно-діловим стилем, а по – за розмовним [2, с. 131]. Отож, в офіційних документах потрібно вживати лише прийменник до;

складні прийменники відповідно до і згідно з типові для офіційно-ділового стилю і можуть бути взаємозамінними, напр.: відповідно до наказу – згідно з наказом, відповідно до постанови – згідно з постановою, відповідно до правил – згідно з правилами. Прийменникові конструкції у відповідності, у залежності від, на протязі, у порівнянні з, не дивлячись на є кальками з російської мови і не є нормативними в українській мові;

синонімічність використання прийменників можемо спостерігати в таких конструкціях: для вираження причинових відношень – з ініціативи і за ініціативою, з допомогою і за допомогою; для вираження відношення мети – заходи щодо поліпшення і заходи для поліпшення, адресувати міністерству і адресувати на міністерство, берегти на всякий випадок і про всякий випадок; часові відношення виражають – по сьогодні і до сьогодні, по обіді і після обіду, з дня народження і від дня народження; інші відношення –всупереч рішенню і попри рішення, незважаючи на рішення, за законом і згідно з законом, стійкість проти хвороб і стійкість до хвороб [8, с. 161].

Отже, помилки в юридичній сфері щодо вживання прийменників виникають, як правило, внаслідок змішування російських та українських конструкцій. Тому усунути зазначені порушення літературної норми можна лише шляхом засвоєння усього розмаїття значенневих відтінків прийменників сучасної української мови.

Список використаних джерел:

1. Блажко М., Омельчук С. Правописний практикум з української мови. Норми нової редакції “Українського правопису”. Київ, 2020. 224 с.
2. Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ, 2019. 208 с.
3. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Коць Т. А., Сюта Г. М., Чемеркін С. Г. Літературна норма і мовна практика: монографія. Ніжин, 2013. 320 с.

4. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навч. посібник. Львів, 2012. 204 с.
5. Пашинська Л. М. Лексичні недоліки й помилки у правничій сфері. Ірпінь, 2019. С. 149-152.
6. Пашинська Л. М., Школа Г. М. Порушення літературних норм у професійному мовленні. Київ, 2019. С. 104-108.
7. Токарська А. С., Кочан І. М. Культура фахового мовлення правника: Навч. посібник. Львів, 2003. 312 с.
8. Український правопис. Київ, 2019. 392 с.
9. Фаріон І. Мовна норма: пошук істини (навчальне видання): [посібник]. Івано-Франківськ, 2017. 256 с.

Федорова Анна Петрівна,

викладач кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ

СТРАТЕГІЯ МАНІПУЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ АГРЕСИВНОГО ВЕРБАЛЬНОГО ВПЛИВУ

Вербальний вплив є одним із обов'язкових складників ефектної та ефективної промови. Мовець має чітко володіти знаннями з прагмалінгвістики, вміло, вправно та грамотно послуговуватись лексикою, спеціальними мовними засобами, доцільно використовувати мовленнєві стратегії і тактики, з метою успішного досягнення конкретної комунікативної мети. У політичному, юридичному та медійному дискурсах можна простежити використання мовленнєвого впливу та маніпулятивних технологій.

Питання вербального впливу на аудиторію вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Мовленнєву агресію досліджували такі науковці, як: Ю. Антонян, Н. Волошинович, Н. Дяченко, Г. Завражина, К. Серажим, В. Шаховський та інші. Питання комунікативних стратегій і тактик висвітлено в роботах таких мовознавців, як: Дж. Гумперц, І. Борисов, О. Дмитрук, С. Романюк та інші.

Актуальними нині є дослідження використання стратегії маніпулювання як засобу реалізації агресивного вербального впливу.

Найчастіше мовленнєвий вплив, зокрема агресивний, репрезентований у політичному, медійному, та юридичному дискурсах. Комунікативна агресія – це засіб впливу, що будується на маніпуляції свідомістю людини, соціуму, адресата. Інструментом такої агресії є слово, а не фізичні можливості людини, що відрізняє це поняття від психологічного або соціального, коли агресія виступає, як